

Література:

1. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”. Харків, 2005. 20с.
2. Гвоздик О. Військовий дискурс та його вплив на формування військової культури. Київ : Національний університет “Одеська морська академія”, 2018. 184 с.
3. Голованова Н. Військовий дискурс як об’єкт лінгвістичного дослідження. *Лінгвістичні дослідження*. 2016. № 2. С. 78–92.
4. Кочан І.М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д/ра філол. наук: спец. 10.02.01 / НАН України, Інститут української мови. Київ, 2006. 39 с.
5. Кочерга О. М. Стиль і стилістика української мови : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім "КМ Академія", 2019. 368 с.
6. Левицький В. Військовий дискурс: підходи до аналізу та інтерпретації. Київ : Інститут політичних досліджень, 2015. 200 с.
5. Падучак Т. М. Фразеологія сучасної української мови : навчальний посібник. Львів : Видавництво "Новий світ – 2000", 2016. 272 с.
6. Liddicoat, Anthony J., Scarino, Angela. *Intercultural Language Teaching and Learning*. Malden : Wiley-Blackwell, 2013. 256 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-405-7-49>

СЛОВЕСНА І ВІЗУАЛЬНА МЕТАФОРІКА В КІНОДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ КІНОФІЛЬМУ "ОРПЕНHEIMER" ТА СЦЕНАРІЮ ДО НЬОГО)

Халілов Е. Р.

*магістрант кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Особливістю кінодискурсу, передовсім художнього, є присутність і взаємодія щонайменше двох різновидів метафори: словесної і візуальної. Ці види метафорики, як правило, простежуються і у відповідних сценаріях,

де словесна метафорика репрезентована експліцитно, а візуальна образність існує у вигляді можливої реалізації. Це особливо яскраво спостерігається у деяких біографічних фільмах, або біопіках. Так, у біографічному фільмі британського режисера Крістофера Нолана “Oppenheimer” (2023) метафорика займає особливе місце, бо вона використовується в контексті зображення подій, що змінили хід історії людства.

Для того, щоб розібратися у тому, які смисли породжують словесні та візуальні метафори у кінодискурсі, спершу звернімося до суті цих явищ. Цитуючи працю Дж. Лакоффа і Марка Джонсона “Metaphors We Live By”, Чарльз Форсвіль, вчений, який займається у першу чергу мультимодальними метафорами, відзначає, що «метафора є насамперед питанням думки та дії, і лише похідно є питанням мови» [1, р. 1]. Іншими словами, метафори формують наше сприйняття та розуміння навколишнього світу, впливаючи на наші думки, поведінку та взаємодію з іншими людьми.

Спираючись на таке тлумачення метафорики, зазначимо, що у сценарії до фільму “Oppenheimer”, де метафорична образність широко застосовується (31 випадок), чітко простежується розподіл метафор за тематичним і функційним критеріями. До першої групи належать метафори, що позначають: природні явища (дощ, Сонце, буря, грім, зорі тощо); певні характеристики людей (доброта, емоційність, впертість, страх, кохання) та стосунки між ними (заздрість, кохання, дружба, повага, обман, ненависть). У свою чергу, до функційних критеріїв належать: описовий; гумористичний; та пояснювальний, які працюють окремо чи у взаємодії.

Одним з прикладів застосування словесної метафорики одночасно метою опису та пояснення є фрагмент сценарію і відповідний фрагмент фільму, де Роберт Оппенгеймер (Кіліан Мерфі) пояснює своїй майбутній дружині Кітті (Емілі Блант) суть квантової механіки:

Our bodies... are mostly empty space groupings of tiny energy waves bound together. Forces of attraction strong enough to convince us that matter is solid... And stop my body passing through yours. [2, p. 37]

У наведеному уривку висвітлено концептуальну метафору BODIES ARE FORCES OF ATTRACTION, суть якої полягає у тому, що людські тіла є скупченнями енергії і атомів, що насправді є ілюзією твердості тіл, утвореної силою тяжіння. Це є натяком на те, що попри, здавалося би, суцільну природу тіла, насправді існує значна відстань між молекулярними частинками, що утримуються разом силою тяжіння.

У групі метафор, об'єднаних за тематичним принципом, у контексті мотивів, амбіцій та намірів конкретних людей, варто звернути увагу на звинувачувальний коментар голови Комісії з атомної енергії США і контр-адмірала ВМФ США у відставці Льюїса Страуса (Роберт Дауні-мол.) у бік

Роберта Оппенгеймера (Кіліан Мерфі) на засіданні цієї комісії, що практично перетворилося на судове:

But he wanted all the glory and none of the responsibility. So he needed absolution. He needed to be a martyr. To suffer, and take the sins of the world on his shoulders. To say 'no, we cannot continue on this road' even as he knew we'd have to... [2, p. 188]

У цьому фрагменті тематично поєднана лексика (*glory, responsibility, absolution, a martyr, to suffer, the sins of the world*) вказує на використання «звинувачувальної» концептуальної метафори GLORY IS MARTYRDOM. Смісл її розкривається у тому, що Страус безпідставно вважає, що Оппенгеймер має власний підступний план зі здобуття слави шляхом зображення себе як мученика і жертви тяжкого допиту, організованого державою з метою зламати вченого на підставі його зв'язків з комуністами і Радянським Союзом під час активної хвилі маккартизму у США.

Варто відмітити, що у фільмі “Oppenheimer” велике значення мають й візуальні метафори, що відображають думки та видіння Роберта Оппенгеймера, серед яких є і видіння майбутнього світу. У сценарії до фільму часто зустрічаються фрагменти, що словесно відображають хід думок вченого, його уявлення про Всесвіт, лякаюче майбутнє світу тощо. Прикладом є візуалізоване бачення сценарію ядерної війни і, відтак, кінця світу:

CLOSE IN ON: my staring eyes as I visualize THE EXPANDING NUCLEAR ARSENALS OF THE WORLD... [2, p. 198]

У фінальному фрагменті фільму демонструється використання візуальної метафори NUCLEAR ARSENAL IS DOOM. Смісл її полягає у тому, що Роберт Оппенгеймер, створивши атомну бомбу і, таким чином, подарувавши людству силу, здатну знищити людство, відкрив скриньку Пандори у вигляді масового виробництва і розповсюдження ядерної зброї, кінцевим результатом якої може стати ядерна війна і кінець світу.

Отже, використання у фільмі “Oppenheimer” словесних і візуальних метафор дає можливість зрозуміти важкість і водночас важливість подій як у житті видатного вченого-фізика Роберта Оппенгеймера, так і у світі того часу, що назавжди змінили хід історії людства і світу. Окрім того, це дає зрозуміти, які ризики стояли перед людством тоді і зараз, а також демонструє те, як на Оппенгеймера як людину вплинула розробка ядерної зброї і хід подій його життя, що призвели до цього.

Література:

1. Forceville, Charles “Visual and multimodal metaphor in film: charting the field.” In: Kathrin Fahlenbrach (ed.), *Embodied Metaphors in Film, Television and Video Games: Cognitive Approaches* (17-32). London: Routledge.

2. Офіційний сценарій до фільму Крістофера Нолана “Oppenheimer”.
<https://assets.scriptslug.com/live/pdf/scripts/oppenheimer-2023.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-405-7-50>

ЗНАЧЕННЯ ПРИСЛІВ'Я, ПРИКАЗОК ДЛЯ КАЗАХСЬКОГО ТА ТАДЖИЦЬКОГО НАРОДІВ

Хожасько Ю. В.

*магістр середньої освіти (українська мова і література),
старший вчитель,
Дніпровський ліцей № 1 Дніпровської міської ради
м. Дніпро, Україна*

Мовна культура формується складно, у переплетенні багатьох життєвих чинників, але її найпривабливіші зразки неодмінно живляться традиціями народної словесності. Нові покоління переймають від попередніх те, що справді має морально-культурну цінність, слугує засобом пояснення та вирішення питань, які тисячоліттями є й залишатимуться злободенними. В узагальненому баченні – це ситуації вибору між честю і безчестям, совістю й підлістю, силою духу та силою грошей тощо. Кожна людина особисто вирішує їх упродовж свого життя, але народ уже давно дав на них відповідь у точних філософських, афористичних формулах з глибоким духовно-сакральним значенням – у прислів'ях та приказках [4, с. 8].

Розглянемо, що означає поняття «приказка». За словником Яковлевої А., Кошечкіної Т., приказка – народний вислів, часто римований, близький до прислів'я, але без властивого йому повчального змісту [7, с. 448]. За словником Івченка А., приказка – поширений у мові влучний, часто римований вислів без повчального змісту [1, с. 363]. У термінологічному словнику І. Руснак означено, що приказка – влучний, іноді римований, вислів, який не має повчального змісту та обґрунтованого висновку [3, с. 299].

У різних словниках бачимо різне трактування дефініції «прислів'я». За словником Яковлевої А., Кошечкіної Т., прислів'я – влучний вислів, часто ритмічний, афористичний за змістом, який у стислій формі узагальнює різні явища життя [7, с. 451]. У словнику Івченка А. прислів'я – влучний образний вислів, часто ритмічний за будовою, який у стислій формі узагальнює, типізує різні явища життя [1, с. 368]. Руснак І. дає